Crna Gora
Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore
Ombudsman

Kabinet Zaštitnika 020/241-642
Savjetnici 020/225-395
Centrala 020/225-395
Fax: 020/241-642
E-mail: ombudsman@t-com.me
www.ombudsman.co.me

Broj: 01 – 101/17
Podgorica, 16.10. 2017. godine
TR/TR

Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore, u skladu sa odredbom člana 41 stav 1 Zakona o Zaštitniku/ci ljudskih prava i sloboda Crne Gore ("Službeni list CG", br.42/2011 i 32/2014) i člana 41 Pravila o radu Zaštitnika/ce ljudskih prava i sloboda Crne Gore ("Službeni list CG", br.53/14.), nakon završenog ispitnog postupka daje

M I Š LJ E NJ E

I Uvod

Zaštitniku ljudskih prava i sloboda Crne Gore, podnijela je pritužbu X.X., na rad Osnovnog suda u Baru.

U pritužbi između ostalog navodi: da je pred Osnovnim sudom u Baru u toku krivični postupak, zbog krivičnog djela prevare iz člana 244 st 4 u vezi stava 1 i krivičnog djela falcifikovanje isprave iz člana 412 st 4 u vezi st 1 Krivičnog zakonika Crne Gore protiv okrivljene XX; da je optužnica podignuta dana 30.05.2011. godine, a da je istražni postupak pokrenut još tokom 2010. godine; da je u proteklih sedam godina donijeta jedna odluka K.br.170/11 od 08.06.2015. godine koja je u postupku po žalbi, rješenjem Višeg suda u Podgorici Kž.br. 1272/15 od dana 13.11.2015. godine ukinuta i predmet je vraćen na ponovno suđenje; da je lošeg zdravstvanog stanja nije u stanju da se saslušava i da u vezi sa teške bolesti posjeduje dokumentaciju; da je do sada sa teškom mukom dolazila na zakazivane pretrese i da zbog psihičke bolesti iskazuje konfuziju i da je to remeti da iznosi svoju odbranu;
da sud odlaže pretrese; da ona kao okrivljeni ima pravo da joj se u skladu sa Zakonikom o krivičnom postupku sudi bez odugovlačenja postupka, posebno imajući u vidu njeno teško zdravstveno stanje.

II Postupanje Zaštitnika

Radi sprovođenja postupka po ovoj pritužbi Zaštitnik je zatražio i dobio izjašnjenje, a kasnije i dopunu izjašnjenja od Osnovnog suda u Baru.

U izjašnjenjima Osnovnog suda u Baru, između ostalog, se navodi: da je optužnica protiv X.X. Kt.br.512/10 od 27.05.2011. godine zbog krivičnog djela prevare podignuta i krivičnog djela falcifikovanje isprave podnijeta tom Sudu dana 30.05.2011. godine; da je tada predmetom bila zadužena sudija X.X, zatim sudija X.X, a zatim sudija X.X; da je dana 08.06.2015. godine sudija X.X. donijela presudu K.br. 170/11 kojom se optužena oslobađa krivice; da je rješenjem Višeg suda u Pdgorici Kž.br.1272/15 od 13.11.2015. godine navedena

prvostepena presuda ukinuta i predmet vraćen Osnovnom sudu u Baru na ponovno suđenje; da je ukidnim rješenjem Višeg suda od 13.11.2015. godine naloženo da se provjere navodi okrivljene da je u Njemačkoj radila kao hirurg, odnosno da se radi o doktoru plastične hirurgije, da vještak grafološke struke izvrši uvid u notarske spise neposredno u kancelariji notara u Baru, te da se sasluša X.X, koji prema podacima iz spisa predmeta živi u Australiji; da je postupajuća sudija sledeći pretres zakazala za dan 15.02.2016. godine; da je nakon toga, dana 25.01.2016. godine predmetom zadužena sudija X.X; da je branilac okrivljene advokat X.X. podneskom od 28.01.2016. godine molio da se glavni pretres odloži, jer u tom periodu neće biti u Crnoj Gori, pa je shodno tome glavni pretres zakazan za 18.03.2016. godine, koji je održan i na kome je zatraženo od okrivljene da dostavi originalne diplome Medicinskog fakulteta u Njemačkoj, kako je to naložio Viši sud; da je sledeći glavni pretres zakazan za dan 27.04.2016. godine, koji je odložen jer je postupajuća sudija bila službeno odsutna; da je naredni glavni špretres zakazan za dan 26.05.2016. godine; da je branilac okrivljene molio da se taj pretres odloži, jer u istom treeminu ima ranije zakazana četiri ročišta, pa je pretres odložen za 14.06.2016. godine, ali da ovaj pretres nije održan, jer nisu pritupili pozvani svjedoci niti notar; da je sladeći pretres zakazan za 25.07.2016. godine, koji je odložen zbog odsutnosti sudije, a novi pretres je zakazan i održan dana 22.09.2016. godine; da je okrivljena na ovom pretresu izjavila da su navedene diplome izgorjele prije 10 godina i da je predala molbu udruženju medicinara Njemačke da joj izdaju potvrde o diplomi, ali da joj još uvijek nisu dogovorili; da je sledeći pretres zakazan za 27.10.2016. godine na koji nije pristupila zastupnik optužbe, pa je pretres odložena za 13.12.2016. godine; koji je održan i na koji je odlučeno da se sprovede grafološko vještačenje, te naloženo vještaku da u kancelariji notara izvrši uvid u originale ugovora, kao i da se zamolbenim putem preko Ministarstva pravde zatrai od nadležnog organa u Njemačkoj da podatak o tome da li je okrivljena diplomirala u Njemačkoj na Univerzitetu XX u Y i da se od Uprave za nekretnine PJ Bar pribave spisi predmeta br. 954-566/1 – 010; da sledeći glavni pretres koji je bio zakazan za 17.02.2017. godine nije održan, jer Uprava za nekretnine nije dostavila spise predmeta, a u međuvremenu je Forenzički centar dostavio dopis da sve tragove i materijal sa terena prikuplja i dostavlja nadležna kriminalističko-tehnička služba policije, i da Sud treba od Uprave policije CB Bar da izuzme materijal koji je potreban za vještačenje; da je Sud sve pozive za navedene pretrese dostavljao i XX, kako na adresi u Sutomoru, tako i adresi u Australiji, i da su se povratnice vraćale kao neuručene; da je naredni glavni pretres zakazan za 29.03.2017. godine; da je Sud izdao naredbu kriminalističko-tehničkoj službi CB Bar da od notara XX izuzme potrebnu dokumentaciju, nakon čega je ta dokumentacija dostavljena Forenzičkom centru u Danilovgradu; da je postupajuća sudija od kad je zadužena predmetom (25.01.2016. godine) bilo zakazano ukupno 10 glavnih pretresa; da je shodno ukidnim razlozima Višeg suda, potrebno pribaviti podatke putem međunarodne pravne pomoći iz Njemačke i da je potrebno saslušati svjedoka – sina oštećenog XX koji se nalazi u Australiji , gdje je Sud slao pozive koji se se vraćali kao neuručeni; da je potrebno izvršiti vještačenja po vještaku grafološke struke što su razlozi zbog kojih postupak još uvijek nije okončan.

U dopuni izjašnjenja Osnovni sud u Baru navodi da je po naredbi za vještačenje tog Suda K.br. 298/15, vještak grafološke struke X.X. dostavila izvještaj o vještačenju broj 49/15/2 i dokazni materijal koji je bio predmet vještačenja; da je postupajuća sudija X.X. podnijela ostavku i da je, u međuvremenu, predmetom zadužena sudija X.X. koja je pretres održala dana 21.07.2017. godine; da su X.X. tumaču za njemački jezik dostavljeni dopisi Njemačkih nadležnih organa radi prevoda na crnogorski jezik, međutim kako ona nije bila u mogućnosti da postupi dopisi su ustupljeni tumaču X.X. i da je prevođenje u toku.

III Utvrđene činjenice

Na osnovu navoda iz pritužbe, pribavljenih izjašnjenja i dokuimentacije, utvrđene su sledeće činjenice:

- da je optužnica protiv X.X. Kt.br.512/10 od 27.05.2011. godine zbog krivičnog djela prevare i krivičnog djela falcifikovanje isprave podnijeta tom Sudu dana 30.05.2011. godine;
- da je tada predmetom bila zadužena sudija X.X., zatim sudija X.X, a zatim i sudija X.X;
- da je dana 08.06.2015. godine sudija X.X. donijela presudu K.br. 170/11 kojom se optužena oslobađa krivice;
- da je rješenjem Višeg suda u Pdgorici Kž.br.1272/15 od 13.11.2015. godine navedena prvostepena presuda ukinuta i predmet vraćen Osnovnom sudu u Baru na ponovno suđenje;
- da je ukidnim rješenjem Višeg suda od 13.11.2015. godine naloženo da se provjere navodi okrivljene da je u Njemačkoj radila kao hirurg, odnosno da se radi o doktoru plastične hirurgije, da vještak grafološke struke izvrši uvid u notarske spise neposredno u kancelariji notara u Baru i da se sasluša X.x, koji prema podacima iz spisa predmeta živi u Australiji;
- da je nakon toga, dana 25.01.2016. godine predmetom zadužena sudija X.X.;
- da je postupajuća sudija sledeći pretres zakazala za dan 15.02.2016. godine;
- da je branilac okrivljene advokat X.X. podneskom od 28.01.2016. godine zatražio da se glavni pretres odloži, pa je shodno tome glavni pretres zakazan za 18.03.2016. godine:
- da je na pretresu održanom18.03.2016. godine zatraženo od okrivljene da dostavi originalne diplome Medicinskog fakulteta u Njemačkoj;
- da je sledeći glavni pretres zakazan za dan 27.04.2016. godine, koji je odložen, jer je postupajuća sudija bila službeno odsutna;
- da je naredni glavni špretres zakazan za dan 26.05.2016. godine, ali da je branilac okrivljene molio da se taj pretres odloži, jer u istom treeminu ima ranije zakazana četiri ročišta i da je pretres odložen za 14.06.2016. godine, ali da ovaj pretres nije održan, jer nisu pritupili pozvani svjedoci niti notar;
- da je sledeći pretres zakazan za 25.07.2016. godine, koji je odložen zbog odsutnosti sudije, a novi pretres je zakazan i održan dana 22.09.2016. godine;
- da je okrivljena na ovom pretresu izjavila da su navedene diplome izgorjele prije 10 godina i da je predala molbu udruženju medicinara Njemačke da joj izdaju potvrde o diplomi, ali da joj još uvijek nisu dogovorili;
- da je sledeći pretres zakazan za 27.10.2016. godine na koji nije pristupila zastupnik optužbe, pa je pretres odložen za 13.12.2016. godine;
- da je na pretresu održanom 13.12.2016. godine odlučeno da se sprovede grafološko vještačenje i naloženo vještaku da u kancelariji notara izvrši uvid u originale ugovora, kao i da se zamolbenim putem preko Ministarstva pravde zatraži od nadležnog organa u Njemačkoj podatak o tome da li je okrivljena diplomirala u

Njemačkoj na Univerzitetu XX u Y i da se od Uprave za nekretnine PJ Bar pribave spisi predmeta br. 954-566/1 – 010;

- da sledeći glavni pretres koji je bio zakazan za 17.02.2017. godine nije održan, jer Uprava za nekretnine nije dostavila spise predmeta, a u međuvremenu je Forenzički centar dostavio dopis da sve tragove i materijal sa terena prikuplja i dostavlja nadležna kriminalističko-tehnička služba policije, i da Sud treba od Uprave policije CB Bar da izuzme materijal koji je potreban za vještačenje;
- da je Sud sve pozive za navedene pretrese dostavljao i XX, kako na adresi u Sutomoru, tako i adresi u Australiji, i da su se povratnice vraćale kao neuručene;
- da je naredni glavni pretres bio zakazan za 29.03.2017. godine;
- da je Sud izdao naredbu kriminalističko-tehničkoj službi CB Bar da od notara X.X izuzme potrebnu dokumentaciju, nakon čega je ta dokumentacija dostavljena Forenzičkom centru u Danilovgradu;
- da je Sud izdao naredbu za vještačenje K.br. 298/15 i angažovao vještaka grafološke struke X.X. koja je dana 27.03.2017. godine dostavila izvještaj o vještačenju broj 49/15/2 i dokazni materijal koji je bio predmet vještačenja;
- da je postupajuća sudija X.X. podnijela ostavku i da je, u međuvremenu, predmetom zadužena sudija X.X. koja je pretres održala dana 21.07.2017. godine;
- da su X.X, tumaču za njemački jezik dostavljeni dopisi Njemačkih nadležnih organa radi prevoda na crnogorski jezik, međutim kako ona nije bila u mogućnosti da postupi dopisi su ustupljeni tumaču X.X i da je prevođenje u toku.

IV Relevantni propisi

Međunarodno pravo

Evropska konvencija za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda utvrđuje:

„Svako, tokom odlučivanja o njegovim građanskim pravima i obavezama ili o krivičnoj optužbi protiv njega, ima pravo na pravičnu i javnu raspravu u razumnom roku pred nezavisnim i nepristrasnim sudom, obrazovanim na osnovu zakona.“ (Član 6 stav 1)

Domaće pravo

Ustav Crne Gore određuje:

“Svako ima pravo na pravično i javno suđenje u razumnom roku pred nezavisnim, nepristrasnim i zakonom ustanovljenim sudom." (član 32)

Zakonom o sudovima ("Službeni list Crne Gore", br. 011/15) propisano je:

“Sudsku vlast vrše sudovi osnovani ovim zakonom. Sud je dužan da zakonito, objektivno i blagovremeno odlučuje u pravnoj stvari za koju je nadležan”. (Član 2)

“Svako ima pravo na nepristrasno suđenje u razumnom roku i da u njegovoj pravnoj stvari, nezavisno od stranaka i svojstva pravne stvari, sudi sudija određen slučajnom dodjelom predmeta”.(Član 5)

Zakonik o krivičnom postupku ("Službeni list CG", br. 57/09, 49/10, 47/14, 2/15 35/15, 58/15) propisuje:

“Okrivljeni ima pravo da, u najkraćem roku, bude izveden pred sud i da mu bude suđeno bez odlaganja.

Sud je dužan da postupak sprovede bez odugovlačenja i da onemogući svaku zloupotrebu prava koja pripadaju licima koja učestvuju u postupku."(Član 15 stav 1 i 2)
„Sud, državni tužilac i drugi državni organi koji učestvuju u krivičnom postupku dužni su da istinito i potpuno utvrde činjenice koje su od važnosti za donošenje zakonite i pravične odluke, kao i da sa jednakom pažnjom ispituju i utvrde činjenice koje terete okrivljenog i one koje mu idu u korist." (Član 16 stav 1)

Zakonom o Zaštitniku ljudskih prava i sloboda („Službeni list CG", br. 42/11 i 32/14) utvrđeno je:
„Zaštitnik će postupati po pritužbama koje se odnose na rad sudova u slučaju odugovlačenja postupka, očigledne zloupotrebe procesnih ovlašćenja ili neizvršavanja sudskih odluka". (član 17)
"Nakon završetka ispitivanja povrede ljudskih prava i sloboda Zaštitnik daje mišljenje o tome da li je, na koji način i u kojoj mjeri došlo do povrede ljudskih prava i sloboda.
Kad Zaštitnik utvrdi da je došlo do povrede ljudskih prava i sloboda, mišljenje sadrži i preporuku o tome šta treba preduzeti da bi se povreda otklonila, kao i rok za njeno otklanjanje."(Član 41)

V Zaključna ocjena

Na osnovu sprovedenog ispitnog postupka i utvrđenih relevantnih činjenica, Zaštitnik nalazi da je Osnovni sud u Baru, postupajući u predmetu K.br.298/15(raniji broj K.br.170/11), trebao više pažnje da posveti efikasnosti postupka.

Naime, pritužba se odnosila na krivični postupak koji je pred Osnovnim sudom u Baru započeo 30.05.2011. godine i još uvijek nije pravosnažno okončan. Zaštitnik je utvrdio je prvostepena presuda donesena, nakon četiri godine - 08.06.2015. godine i da je rješenjem Višeg suda u Pdgorici Kž.br.1272/15 od 13.11.2015. godine ta presuda ukinuta i predmet vraćen osnovnom sudu na ponovno suđenje.

Nesporno je da je u pitanju predmet sa elementima inostranosti koji zahtjeva primjenu instituta međunarodne pravne pomoći, kao i obavezno sprovođenje vještačenja zbog čega pojedine faze postupka mogu trajati dugo. Međutim, činenica je da je postupak do donošenja prvostepene odluke trajao četiri godine, a da nakon ukidanja presude postupak traje već dvije godine, što svakako ukazuje na izostanak efikasnog suđenja u razumnom roku. Sud je dužan da vodi računa o ukupnom trajanju sudskog postupka i da preuzima sve radnje i mjere kako bi postupak bio okončan u razumnom roku, a ukupno trajanje postupaka od šest godina smatra se kao predugo.

Postupanjem Suda, u konkretnom slučaju, povrijeđeno je pravo na suđenje u razumnom roku, zagarantovano članom 6 Evropske konvencije o ljudskim pravima i slobodama i članom 15 Zakonika o krivičnom postupku.

Kada je u pitanju praksa Evropskog suda za ljudska prva, podsjećamo da je u jednostavnijim krivičnim postupcima prihvatljivo trajenje bilo : tri godine i šest mjeseci (za tri nivoa nadležnosti), odnosno četiri godine i tri mjeseca (za tri nivoa nadležnosti i istragu), a za za krivične složene postupke najduže prihvatljivo trajanje postupka je osam godina i pet mjeseci(za istagu i tri nivoa nadležnosti). Evropski sud je istakao da napori sudskih vlasti da ubrzaju postupak koliko je god moguće, imaju značajnu ulogu da se podnosiocima predstavke osiguraju garancije prava sadržanih u članu 6 Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava.

Stoga je, posebna odgovornost na domaćim sudovima da urade sve da se izbjegne nepotrebno kašnjenje u postupanju. [1]

Takođe, Evropski sud smatra se da je povrijeđeno pravo na suđenje u razumnom roku kada postupak traje duže od tri godine u jednoj instanci[2], pet godina u dvije instance[3] i šest godina na tri nivoa nadležnosti.[4] Konkretno, dužina postupka pred prvostepenim sudom koja je prekoračila četiri godine, nije u skladu standardima postavljenim praksom Evropskog suda za ljudska prava[5].

Polazeći od navedenog, kao i činjenice da je institucija Zaštitnika ljudskih prava i sloboda u Crnoj Gori ustanovljena u cilju zaštite i unaprijeđenja ljudskih prava i sloboda zajamčenih Ustavom, zakonom, ratifikovanim međunarodnim ugovorima o ljudskim pravima i opšte prihvaćenim pravilima međunarodnog prava i u cilju jačanja vladavine prava, a pridržavajući se i načela pravde i pravičnosti, dajemo sljedeću

P R E P O R U K U

Osnovnovnom sudu u Baru da:

- bez daljeg odlaganja, preduzme sve procesne radnje radi okončanja postupaka u krivičnom predmetu K.br.298/15(raniji broj K.br.170/11)

Osnovni sud u Baru je dužan da u roku od 30 dana od dana prijema ovog mišljenja dostavi izvještaj Zaštitniku o preduzetim radnjama i mjerama na izvršenju preporuke.

ZAMJENICA ZAŠTITNIKA LJUDSKIH PRAVA
I SLOBODA CRNE GORE
Zdenka Perović

Dostavljeno:
- podnositelju pritužbe
- Osnovnom sudu u Baru

[1] *Vernillo v. France, 20. februar 1991, st. 38*
[2] *Guincho v. Portugal, 10. jul 1984, st. 29-41*
[3] *Donnadieu v. France, 7. februar 2006, (br. 2) 19249/02, st. 46, 7*
[4] *Gossa v. Poland, 9. januar 2007br.. 47986/99, st. 66-72,*
[5] *Lukenda protiv Slovenije, 6. oktobar 2005*.